

UN HABITAT

ИРГЭДИЙН ОРОЛЦООНЫ АРГАЧЛАЛД СУРАЛЦАН
АМЬДРАХ ОРЧИН, АХУЙ НӨХЦӨЛӨӨ САЙЖРУУЛЖ БҮЙ
ИРГЭДИЙН ТҮҮХ, ТУРШЛАГУУД

Улаанбаатар хот
2025 он

Иргэдийн оролцооны аргачлалд суралцан амьдрах орчин, ахуй нөхцөлөө сайжруулж буй иргэдийн түүх, туршлагууд

Нэгдсэн үндэстний байгууллагын Суурьшлын хөтөлбөрийн
Улаанбаатар хотод хэрэгжсэн төслүүдийн хүрээнд байгуулагдан чадавхажсан
иргэдийн байгууллагын туршлага хуваалцах семинарууд
дээр яригдсан түүх, туршлагуудаас эмхэтгэн бэлтгэв.

Улаанбаатар хот
2025 он

ӨМНӨХ ҮГ

Нэгдсэн үндэстний байгууллагын Суурьшлын хөтөлбөр буюу НҮБ-ын Хабитат байгууллага нь 2006 оноос эхлэн Улаанбаатар хотын гэр хорооллыг тохилог суурьшлын бүс болгон хөгжүүлэх стратеги боловсруулах, стратегийг хэрэгжүүлэх загвар төслийг хэрэгжүүлэх техникийн туслалцаа үзүүлж ирсэн бөгөөд 2025 он хүртэл нийт 9 төслийг Улаанбаатар хотын Сонгинохайрхан, Сүхбаатар, Чингэлтэй, Баянзүрх дүүргүүдийн 51 хороонд хэрэгжүүлсэн байна. Төслүүдээр дамжуулан төсөлд сонгогдсон хороодын иргэдийн нийгмийн идэвхийг сэргээн зохион байгуулалтад оруулах замаар оршин суугч иргэд өөрсдийн амьдрах орчныг сайжруулах ажлыг санаачлан, гардан хэрэгжүүлэх, шаардлагатай засвар арчилгааг хийж авч явах аргачлалыг нэвтрүүлэн ажиллаж ирлээ. Энэхүү үйл ажиллагааны хүрээнд нийт 194 иргэдийн бүлэг, тэдгээрийг нэгтгэн зохион байгуулсан 15 Оршин суугчдын зөвлөл байгуулагдаж зарим нь төсөл дууссанаас хойш өнөөг хүртэл үйл ажиллагаагаа явуулж ирсэн байна.

НҮБ-ын Хабитатын зүгээс жил бүрийн 12-р сард иргэдийн бүлгүүд, Оршин суугчдын зөвлөлүүдийн туршлага хуваалцах семинарыг зохион байгуулж, шинээр үүсэж буй бүлгүүд нь өмнө үүссэн бүлгүүдээс суралцах, холбоо тогтоох, хамтран ажиллах боломжийг бүрдүүлж ажиллахыг хичээж ирлээ. Энэхүү эмхэтгэлээр 2021—2025 онуудад зохиогдсон Иргэдийн үйл ажиллагааны туршлага солилцох семинарууд дээр танилцуулагдсан туршлагаудыг эмхэтгэн, эхний бүлэгт иргэдийн бүлэг, Оршин суугчдын зөвлөлийн туршлагаас гадна тэдний зохион байгуулалтад орсон түүх, бүрэлдэхүүн, зорилго чиглэлийн талаарх мэдээлэл, 2-р бүлэгт эдгээр иргэдийн үйл ажиллагааг хэрэгжих боломжтой болгосон НҮБ-ын Хабитатын иргэдийн оролцооны аргачлалын талаар товч мэдээлэл өгөхийг зорилоо. Энэхүү эмхэтгэл нь орчин нөхцөлөө сайжруулах гээд хөршүүдтэйгээ хамтран ажиллах сонирхолтой байвч арга эвээ олохгүй байгаа иргэн танд болон хороо, дүүрэг, хотоо цэвэр, аюулгүй, тохилог болгох төлөвлөлт хийгээд хэрэгжүүлж чадахгүй байгаа захиргааны албан хаагч, мэргэжилтнүүдэд санаа өгч ажил үйлсэд нь нэмэр болно гэж найдаж байна.

НҮБ-ын Суурьшлын хөтөлбөрийн Монгол дахь салбар

ГАРЧИГ

Өмнөх үг.....	2
---------------	---

1-р бүлэг. Иргэдийн оролцоотой хөгжүүлэх үйл ажиллагааны сайн туршлага.....	4
---	---

1.1. 2023 оны туршлага	4
Түүх 1. Хөрсний усны асуудлаа шийдвэрлэсэн нь.....	4
Түүх 2. Хамтаараа хашаа, гудамжаа цэцэрлэгжүүлж буй туршлага	5
Түүх 3. Эмэгтэйчүүд бидний оролцоо маш чухал.....	6
Түүх 4. Тулгарч байсан бэрхшээл, түүнийг даван туулсан туршлага	7
Түүх 5. Жорлон бол амьдралын чанарын гол үзүүлэлт юм	8
Түүх 6. Бүлгийн зохион байгуулалтад орсноор хамтдаа сайжруулалт хийх сэтгэл нийлсэн багтай болсон.....	9
Түүх 7. Сургалт семинаруудаас олж авсан мэдлэгээ амьдралд хэрэгжүүлсэн туршлага.....	10
Түүх 8. Хуучин хөргөгч ашиглан гудамжны номын сан байгуулсан нь	11
1.2. 2024 оны туршлага	12
Түүх 9. Энгийн иргэнээс иргэний бүлгийн манлайлагч болсон нь.....	12
Түүх 10. Бүлэг байгуулж ажилласнаар дараа дараагийн боломжууд гарч ирсэн.....	13
Түүх 11. Асуудлыг нэг айлын хэмжээнд бүс бүлэг хамт олны хэмжээнд авч үздэг болсон.....	14
Түүх 12. Хөршүүдтэйгээ эвсэж тулгамдсан асуудлаа хамтдаа шийдсэн туршлага...	15
Түүх 13. Бүлгээрээ гудамжаа сайжруулсан нь	16
1.3. 2025 оны туршлага	17
Түүх 14. Эвтэй, хөдөлмөрч, мэдлэгтэй, манлайлагч байвал бид хүчтэй, үр хүүхдэдээ илүү сайхан ирээдүйг авчирч чадна гэж боддог.....	17
Түүх 15. Олуулаа нэгдэж ажилладаг болсноор асуудлаа ярьж, шийдэл хайж сурсан	18
Түүх 16. Нэг зорилгын төлөө ажилладаг, гар нийлсэн сайхан баг бүрдүүлэн ажиллаж байгаадаа баяртай байдаг.....	19
Түүх 17. Гудамж замаа сайжруулсан нь	20
Түүх 18. Хөршүүдтэйгээ хамт орчноо өөрчилсөн түүх	21

2-р бүлэг. НҮБ-ын Суурьшлын хөтөлбөрийн Иргэдийн оролцоотой хөгжүүлэх үйл ажиллагааны аргачлал, Улаанбаатар хотод нутагшуулсан байдал.....	23
--	----

1-Р БҮЛЭГ. ИРГЭДИЙН ОРОЛЦООТОЙ ХӨГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ САЙН ТҮРШЛАГА

1.1 2023 ОНЫ ТҮРШЛАГА

2023 оны 12-р сард зохион байгуулагдсан Иргэдийн оролцоотой үйл ажиллагааны түршлага солилцох семинарт 2009-2023 онуудад хэрэгжсэн НҮБ-ын Хабитатын төслүүдийн хүрээнд зохион байгуулалтад орсон 120 иргэд оролцож өөрсдийн зохион байгуулалтад орсон түүх, түршлагаа хуваалцсан байна.

Түүх 1. Хөрсний усны асуудлаа шийдвэрлэсэн нь

Б.Бат-Эрдэнэ Сүхбаатар дүүргийн 13-р хороонд амьдардаг. Сүүлийн жилүүдэд хур бороо элбэгшсэнээс газар доороос гэнэт булаг ундарч гарч ирэх болсноор хашаа, гудамж нь байнга усанд автдаг болжээ. Үүнийг яаж шийдэхээ мэдэхгүй хөршүүдийн хамт намаг, шалбаагтай нөхцөлд, байнгын их устай байдгаас бага зэргийн бороонд хальдаг жорлонгийн асуудалтай, хороо, дүүргээс асуудлыг нь шийдэж өгөхийг байнга шаардаж

амьдарч байлаа. Гэтэл нэг өдөр НҮБ-ын Хабитатын “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын үерийг тэсвэрлэх чадавхыг сайжруулах” төслийн баг иргэдийг гудамжинд цуглуулан оршин суугч иргэд өөрсдөө зохион байгуулалтад орж хүчээ нэгтгэн асуудлаа өөрсдөө шийдвэрлэх боломжийн талаар мэдээлэл хүргэжээ. Хүүхдийн тоглоом зохион бүтээгч байсан Бат-Эрдэнэд энэ мэдээлэл их сонирхолтой санагдаж, боломжийг ашиглан хөршүүдтэйгээ нийлж гудамж, хашааны усны асуудлыг шийдвэрлэхээр шийджээ. Хөршүүдээ цуглуулан “Сайн санаа” нэртэй бүлэг байгуулж удалгүй төслийн багийн нийгмийн ажилтнуудын зааварчилгааны дагуу бүгдээрээ суун хэлэлцэж тулгамдсан асуудал, бэрхшээлээ тодорхойлж хэрхэн өөрсдийн хүчээр асуудлыг шийдвэрлэх төлөвлөгөө гаргажээ. Төслийн зүгээс дэмжиж өөрсдөө санаа нийлэн ажилласны үр дүнд ус зайлуулах суваг татаж хашаа гудамжныхаа тогтоол ус, ундарч гараад байгаа хөрсний усны асуудлыг шийдвэрлэж чадсан юм. Бүлгийн гишүүд хамтдаа гар бие оролцсон учраас зарим бүлгийн гишүүдийн хашаагаар суваг дайрч өнгөрөхөд нийтийн эрх ашгийн төлөө хашаагаа буулгаж, зай талбай гаргаж өгөх байдлаар дэм болж ажлаа хийж дуусгасан. “Энэ шийдэл их энгийн хэдий ч гайхмаар үр дүн гарсан. Манай хашаа, хөршүүдийн хашаа бас гудамж хуурай болчихсон. Хүүхдүүд ч хашаандаа тухтай аюулгүй тоглох боломж

бүрдсэн. Үүндээ урамшин манай бүлгийнхэн орчноо сайжруулах маш олон санал санаачилга гаргасан. Үүнд хүүхдийн тоглоомын талбай байгуулах, айлууд дундаа машины зогсоол хийх, мод тарих, худагтай болох гэх мэт. Энэ санаануудаа төсөл болгож хороо, болон бусад байгууллагуудын төсөлд танилцуулах болсон юм. Төслийн багийнхны найрсаг харилцаа, ойр ойрхон ирж уулзаж биднийг сонсдог нь манай бүлгийнхэнд их сайхан байдаг. Ингээд төслийн дэмжлэгээр сайхан хуурай орчинд тухтай амьдрах болсондоо бид бүгд баяртай байгаа. Та бүхэндээ ажлын амжилт хүсье” гэж Бат-Эрдэнэ танилцуулгаа өндөрлөлөө.

Б.Бат-Эрдэнэ Сайн санаа бүлгийн ахлагчаар ажилладаг. Сайн санаа бүлэг нь “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын үерийг даван туулах чадавхыг бэхжүүлэх төсөл”-ийн хүрээнд 2022 онд 10 гишүүнтэйгээр Сүхбаатар дүүргийн 13-р хорооны Рашааны 9-р гудамжинд байгуулагдсан байна.

Түүх 2. Хамтаараа хашаа, гудамжаа цэцэрлэгжүүлж буй туршлага

Сүхбаатар дүүргийн 13-р хорооны иргэн Д.Рэнцэнханд төслийн хүрээнд хийгдсэн жорлонг душь болгон ашиглаж хашаагаа тохижуулсан тухай туршлага сургамжаа хуваалцлаа. Усны нөөцийн саваа грашийн дээвэр дээрээ байрлуулж душьянаа усыг нь нараар халаадаг болсон. Алийн болгон орон сууц мөрөөдөж явах вэ? гэж тэр ярьж байлаа. Тэдний хүүхдүүд ихэнх нь хөвгүүд тул гадаа

тоглоод хувцас хунар, бүх бие нь бөөн шороо болоод орж ирдэг. Ядаж зуны улиралд хүүхдүүдээ хашаандаа усанд ордог болгосон. Машины зогсоолоо ашиглан сагсны талбай, грашийн ханаа ашиглан сагсны шийд байрлуулж хүүхдүүддээ тоглох орчин бий болгосон байна. Цэцэг тарьж бага ч гэсэн өрхийн орлогодоо нэмэр болдог. Нөхөр маань дэмжиж хашааны тохижилтуудыг хийж өгсөн гэж тэрээр бахархалтайгаар ярьж байлаа. Цэцэг ургамал тарихад сэтгэл сэргэж, хашаа өнгө ордог. Цэцэг тарьж ургуулахад хүүхдүүд ч амьд цэцэг ургамлыг хайрлаж, байгаль орчноо хамгаалж сурдаг тухай тэр онцоллоо. Дээврийн усаа цуглуулж цэцэг модоо усалдаг. Хашааныхаа газрыг ашиглаж чадвал маш их нөөц байдаг. Төслийн хүрээнд бүлгийн гишүүн болсноор өөрийн

бахархалтайгаар ярьж байлаа. Цэцэг ургамал тарихад сэтгэл сэргэж, хашаа өнгө ордог. Цэцэг тарьж ургуулахад хүүхдүүд ч амьд цэцэг ургамлыг хайрлаж, байгаль орчноо хамгаалж сурдаг тухай тэр онцоллоо. Дээврийн усаа цуглуулж цэцэг модоо усалдаг. Хашааныхаа газрыг ашиглаж чадвал маш их нөөц байдаг. Төслийн хүрээнд бүлгийн гишүүн болсноор өөрийн

туршлагаа хөршүүддээ хуваалцаж, заримыг нь сургаж эргэн тойрноо цэвэр цэгцтэй, ногоон орчин болгохоор ажиллаж байна. Манай бүлгийн гишүүд нийлж гудамжиндаа цэцэг тарьж гудамжиндаа өнгө нэмсэн. Гэр хороолол гэхээр л өнгөгүй, шороо тоос болсон байх ёсгүй гэж тэрээр ярьж байлаа.

Д.Рэнцэнханд Олны хүч бүлгийн дэд ахлагчаар ажилладаг. Олны хүч бүлэг нь “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын үерийг даван туулах чадавхыг бэхжүүлэх төсөл”-ийн хүрээнд 2022 онд 10 гишүүнтэйгээр Сүхбаатар дүүргийн 13-р хорооны Рашааны 9-р гудамжинд байгуулагдсан байна.

Түүх 3. Эмэгтэйчүүд бидний оролцоо маш чухал.

Б.Ариунсайхан Баянзүрх дүүргийн 9-р хороонд байрлах цэцэрлэгт тогоочоор ажилладаг, 2-15 насны 5 хүүхдийн ээж. Тэрээр НҮБ-ын Хабитатын төслийн хүрээнд зохион байгуулагдсан олон сургалтуудад хамрагдсаны дүнд гамшгийн бэлэн байдлын сургагч багш болж төслийн Нийгмийн ажилтны туслалцаатайгаар нийт 64 хүнийг хамруулсан 2 удаагийн

гамшгаас урьдчилан сэргийлэх сургалтыг бусад бүлгийн ахлагч нартайгаа хамтран зохион байгуулж хорооны иргэдээ сургажээ.

Ариунсайхан танилцуулгадаа “Сургагч багш, бүлгийн ахлагч болсноор миний харилцааны үр чадвар мэдэгдэхүйц сайжирсан. Хүүхдээ өсгөж байх хугацаанд урьд нь би бусадтай нээлттэй харилцах боломж бараг байгаагүй бөгөөд хүмүүс ч намайг таньдаггүй байсан. Энэхүү төсөлтэй холбогдож өөрийн бүлгээ байгуулснаар бусадтай санал бодлоо, мэдрэмжээ чөлөөтэй хуваалцах итгэлтэй болсон. Түүнчлэн бүлгийн бусад гишүүдээсээ суралцаж, найз нөхөд, танилын хүрээ минь өргөжиж, өөртөө итгэх итгэл минь сайжирсан. Өмнө нь хийх боломжгүй, амжихгүй мэт санагдаж байсан ажлуудыг эхлүүлж амьдрал минь ч сайжирсан. Эдгээр үр чадварууд надад өөрийн хүүхдүүдэд илүү сайн үлгэр дуурайл үзүүлэхэд туслсанд би маш их баяртай байдаг. Ээж байна гэдэг аз жаргал, бас эх хүн бүрийн туулдаг сорилт бэрхшээлүүдийг дагуулдгаараа надад хамгийн үнэ цэнтэй.” гэж онцолжээ.

Э.Ариунсайхан Баянзүрх дүүргийн 9-р хороонд 2019-2023 онуудад хэрэгжсэн НҮБ-Хабитатын “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын үерийг даван туулах чадавхыг бэхжүүлэх төсөл”-ийн хүрээнд “Хамтын хүч” нэртэй бүлэг байгуулан бүлгийн ахлагчаар ажилладаг. Хамтын хүч бүлэг 13 хашааны төлөөллөөс бүрдсэн 13 гишүүнтэй.

Түүх 4. Тулгарч байсан бэрхшээл, түүнийг даван туулсан туршлага

Х.Батбаяр нь Сонгинохайрхан дүүргийн 25-р хорооны иргэн бөгөөд Хамтын холбоо бүлгийн ахлагчаар ажилладаг. Тэрээр НҮБ-ын Хабитат байгууллагын төслийн ажилтнуудаас төслийн мэдээллийг анх аваад гудамжиндаа бүлэг байгуулахаар шийджээ. Бүлэг байгуулахаар иргэдтэй анх уулзахад хүмүүсийн идэвх оролцоо сул, бусдыгаа уруу татах байдал их, төслийн талаар

сөрөг бодолтой, сөрөг цуурхал тараадаг, сургалт уулзалтаас зугтах хандлагатай, сургалт уулзалтанд хүүхэд, өндөр настнаа явуулдаг гэх мэт бэрхшээлүүдтэй тулгарсан байна. Тэд бүлэг болж зохион байгуулалтад орсноор өөрсдөө үлгэрлэн оролцдог болсон, ойр амьдардаг идэвхтэй хөршөөр нь дамжуулж бусдыг нь идэвхжүүлдэг, ойр ойрхон уулздаг болсон, бие биедээ ус авах, хүнд юм өргөөд явж байх үед нь тусалдаг болсон, цаг үеийн сонин сайхнаас хуваалцаж хууч хөөрдөг болсон, хог ачих үед айл хөршийнхөө хогийг ачилцаж өгдөг болсон зэргээр эерэг хандлагатай болцгоосон байна. Ялангуяа хог ачих нь ойр орчны иргэд цугларч ярилцах, санал бодлоо солилцох шалтгаан болсон байна. Төслийн хүрээнд айл өрхийн жорлон сайжруулах ажил эхлэх үед айл бүхэн жорлонгоо солиулах хүсэлтэй ч нүх ухах газраа бэлдээгүй, жорлон хийлгэхийн тулд хэл ам хийж байсан. Жорлонгийн кольцо суулгах үед айлуудад том хүнгүй байх, үхсэн нүхээ хамгаалахгүй, аюулгүй байдлаа хангахгүй

байх, хийгдсэн жорлонгийн арчилгааг хийхгүй байх зэрэг бэрхшээлүүд гарч байсан байна. Батбаяр иргэдтэйгээ тулж ажиллан, удаа дараагийн сургалт мэдээлэлд хамруулснаар тэдний хандлага өөрчлөгдсөн тухай туршлагаа хуваалцаж байлаа.

Энэхүү өөрчлөлтийг хийхдээ жорлон хийх өрхийг бүлгийн бүх гишүүд ярилцаж сонгож байсан, иргэдийн бүлэг өөрсдөө иргэдээс ирсэн саналыг тусган жорлонгоо сайжруулж айл бүрийн онцлог хэрэгцээг харгалзан үзэхийг хичээн ажилласан. Оршин суугчдын зөвлөлийн

дарга нь хариуцан жорлонгийн нүх ухах, кольцо тавих, кабин угсрах зэрэг ажлуудыг хамтран аюулгүй, шуурхай, чанартай хийж байсан зэргээр иргэдтэйгээ ойр хамтарч ажилласны үр дүн гэж тэрээр түршлагаа хуваалцлаа. Гудамжаараа нэг эгнээнд ижил цэвэрхэн жорлонтой болсон нь гудамжны өнгө үзэмжинд эерэг нөлөө болж харагдах байдал нь дээшилсэн байна.

Хамтын холбоо бүлэг НҮБ-ын Хабитатын “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын үерийг давантуулах чадавхыг бэхжүүлэх” төслийн хүрээнд 2019 онд байгуулагдсан. Түүний бүлэг 14 гишүүнтэй. Төслийн хүрээнд 14 сайжруулсан жорлон барьж 21 айлын ариун цэврийн байдал сайжирч, үерийн болон эрүүл мэндийн болзошгүй эрсдлээс сэргийлж чадсан байна.

Түүх 5. Жорлон бол амьдралын чанарын гол үзүүлэлт юм

Шархад Оршин суугчдын зөвлөлийн гишүүн Д.Оюунчимэг “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын үерийг даван туулах чадавхыг бэхжүүлэх” төслийн хүрээнд айл бүрийн хэрэгцээ, онцлог хэрэглээг бодолцсон жорлон ариун цэврийн байгууламжийг барьж байгуулсан талаар түршлагаа хуваалцлаа. Хөршүүдээрээ нийлж бүлгийн зохион байгуулалтад орж хамтарч ажилласнаар жорлон хүн бүрийн үндсэн хэрэгцээ хэдий ч хүн бүрийн ялгаатай чадамжаас шалтгаалж ялгаатай хүндрэл бэрхшээл дагуулдгийг мэдэрсгээсэн. Ялангуяа хүүхдүүд, өндөр настан, эмэгтэйчүүд, охидууд, хөл гар муутай хүмүүс, хэвтэрийн хүнтэй айлуудын хувьд чадамжийг нь бодолцож

тохируулсан жорлон амьдралын нөхцөлийг нь илэрхий сайжруулж байгааг бүлгийн гишүүд ойлгож аль болохоор айл айлын онцлогт тохирсон жорлон хийхийг зорьсон. Ингэснээр жорлонгийнхоо тохижилтод мөнгө зарцуулах хэрэгтэй юм байна гэж хүмүүс ойлгодог, жорлонгоо илүү тохилог, цэвэр, ашиглахад хялбар, гоё болгохоор хичээдэг болж хүмүүсийн хандлагад өөрчлөлт гарсан гэдгийг тэрээр баяртайгаар хэлж байлаа.

Д.Оюунчимэгийн бүлэг нь 15 өрхийг төлөөлсөн гишүүнчлэлтэй, Шархад оршин суугчдын зөвлөлд харьяалагддаг. Тус Оршин суугчдын зөвлөл нь нийт 20 бүлгийн ахлагч, дэд ахлагч нараас бүрддэг. Оршин суугчдын зөвлөлийн даргаар Н.Батзориг ажилладаг. Дээрх төслийн хүрээнд үерт тэсвэртэй, сайжруулсан соруулдаг жорлон барих ажлыг гардан хариуцаж 182 айлын ариун цэврийн байгууламжийг сайжруулж, үерийн үед гарах эрсдэлээс хамгаалсан. Мөн төслийн хүрээнд баригдсан Улиастайн голын үерийн хамгаалалтын далангийн ажлын явцад газар дээр нь иргэдийн хяналт мониторинг хийж ажилласан. Үүний үр дүнд барилгын талбарт хүн, амьтан осолд өртөх, барилга угсралтын явцад айл өрхийн эрх ашиг хохирох аливаа асуудлаас сэргийлж чадсан байна.

Түүх 6. Бүлгийн зохион байгуулалтад орсноор хамтдаа сайжруулалт хийх сэтгэл нийлсэн багтай болсон

Г.Бөхболд анх НҮБ-ын Хабитатын “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын үерийг даван туулах чадавхыг бэхжүүлэх” төслийн талаар мэдээлэл авснаар төслийн багийнхантай уулзаж сургалт, уулзалтуудад хамрагдах болжээ. Улмаар гудамжиндаа Баянхайрхан бүлгийг байгуулан өөрөө бүлгээ ахлан ажиллаж эхэлсэн байна.

Гэр хорооллын жорлон ийм л байх ёстой гэсэн сэтгэлгээтэй байсан түүний хувьд бүлэг байгуулж бүлгийн ахлагч болж, өрхийн ариун цэврийн байгууламжийг

сайжруулах ажлыг гардан хариуцаж, төслийн багтай гэрээ хийж, бүлгээсээ гарын үр дүй сайтай хэсэг хүмүүсээр баг бүрдүүлэн удирдан ажилласан нь хувь хүний сэтгэлгээг өөрчлөх хувьсгал болжээ. Нүхэн жорлон бидний аав ээжийн үед ч ийм л байсан, ийм л байх ёстой гэсэн сэтгэлгээ өөрчлөгдөж цэвэрхэн, аятай тухтай болгох сэдэл, шийдэл хайх болжээ. Жорлон барихаар очих үед зарим айл том хүнгүй хүүхэд настай хүн байж таарах, нүх ухах газраа сайн сонгоогүй байх, кольцо зөөж тээвэрлэх үед том машин явах

боломжгүй нарийн гудамж эсвэл огцом эргэлттэй гудамж зэрэг бэрхшээлүүд тулгарч байсан. Зарим айл өрхийн гишүүд өөрсдийн дураар нүхээ том ухуулах, олон кольцо суулгуулах гэж загнах уурлах, хад ихтэй газар нүх ухах үед механизм эвдрэх, материал сонгох үед юмны үнэ өссөнтэй холбоотой чанар муутай, олдоц ховор байх гэх мэт хүндрэлүүд үүсэж байсан. Өөрсдийн биеэр Эрээн явж материалаа сонгон авах сорилт ч тулгарч байлаа хэмээн тэрээр сурсан сургамж, олсон туршлагаа хуваалцаж байлаа.

Г.Бөхболдын ахалж ажилладаг Баянхайрхан бүлэг нь 2019 онд 11 гишүүнтэйгээр Сонгинохайрхан дүүргийн 24-р хорооны Баянхайрхан 61-р гудамжинд байгуулагдсан байна. Улмаар байгуулагдсан бүлгүүд эвлэлдэн нэгдэж “Үерийн бүсийн оршин суугчдын амьдрах орчныг сайжруулах, тэдгээрийн эрх ашгийг хамгаалах, тусламж дэмжлэг үзүүлэх” зорилготой “Цэгээн хайрханы оршин суугчид” ТББ-ыг байгуулан ажиллаж байна. Төслийн хүрээнд 170 сайжруулсан жорлон барьж 255 айлын ариун цэврийн байдал сайжирч, үерийн болзошгүй эрсдэлээс сэргийлж чадсан байна. Мөн зүлэгжүүлэлт, явган хүний гүүр, гадаргуугийн үс зайлуулах жижиг суваг хийх ажлуудыг багаараа бие даан чанартай хийж хүлээлгэж өгсөн байна.

Түүх 7. Сургалт семинаруудаас олж авсан мэдлэгээ амьдралд хэрэгжүүлсэн туршлага

М.Оюунцэцэг нь СБД-ийн 16-р хороонд амьдардаг. Анх НҮБ-ын Суурьшлын хөтөлбөрөөс хэрэгжүүлсэн “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын үерийг даван туулах чадавхыг бэхжүүлэх” төслийн хүрээнд гудамжныа иргэдийг манлайлан бүлэг байгуулсан. Төслийн хүрээнд зохион байгуулагдсан “Хог хаягдлыг баялаг болгох нь” сургалтад

хамрагдаж, улмаар айл өрхүүдээс дахин ашиглаж болохоор хог хаягдал маш их гарч байгааг анзаарч, бүлгийн гишүүдийнхээ дунд хог ангилах санаачилга гаргасан байна. Гэр хорооллын гудамжны ойр орчимд хатуу хог хаягдлаас болж суваг шуудуу бөглөрч үерийн болон борооны үс гудамж, айл өрхийн хашаанд халин орж, хог шороо хөглөрч орчны өнгө үзэмжийг муутгадаг. Хэрэв бид хогоо зөв ангилж чадвал энэ эмх замбараагүй байдал цэгцэнд орно гэж боддог тухайгаа тэр хуваалцлаа. Мөн тэдний бүлгийн гишүүд тохиролцож, өрх бүр зөвхөн нэг төрлийн хог хаягдал цуглуулахаар шийдсэн байна. Жишээлбэл, нэг өрх нь хуванцар, нөгөө нь шилэн сав, бас нэг өрх нь цаас гэх мэтээр төрөлжин цуглуулахаар тохиролцжээ. Хэрэв иргэд хогийг урьдчилан ангилж чадвал, аажмаар орлого бий болгож, хуримтлал үүсгэх боломжтой.

Хуримтлалтай бол бид өөрсдөө илүү сайн хогийн сав, хайрцаг хийж сайжруулж чадна. Энэ нь хотынхоо төлөө хийж байгаа бидний хувь нэмэр гэж тэрээр хэлж байлаа. Тэтгэвэрт гарсан хүн ажил хийхээ больсон гэсэн үг биш. Үе тэнгийнхнээ урамшуулж, тэтгэвэрт гарсан хүмүүс амьдарч буй орчноо сайжруулж чадахуйц хүний

нөөц болох, дараагийн үед үлгэр жишээ үзүүлэхийг хүсдэг тухайгаа тэр ярьж байна. Түүний зорилго бол гэр хорооллын иргэдийн хандлага, зан үйлийг өөрчлөх явдал гэж онцлон хэлж байлаа. Тэрээр бүлгийн ахлагчаас гадна Ойчид дэвжих Оршин суугчдын зөвлөлийн тэргүүнээр ажилладаг.

“Ойчид дэвжих” ТББ нь 2021 оны 6 сард Сүхбаатар дүүрэг, 16-р хороо Ойчдын 1-р гудамжинд гэр хорооллын орчин сайжруулах чиглэлээр орчны тохижилт, ариун цэврийн байгууламж сайжруулах, явган зам хийх зорилготойгоор байгуулагдсан. Нийт 22 бүлгийн гишүүнчлэлтэй. ТББ-ын тэргүүнээр М.Оюунцэцэг, Гүйцэтгэх захирлаар Г.Булган ажилладаг.

Түүх 8. Хуучин хөргөгч ашиглан гудамжны номын сан байгуулсан нь

А.Золзаяа нь “Хайрхан” бүлгийн ахлагчаар ажилладаг. Тэрээр НҮБ-Хабитатын төслийн үйл ажиллагаанд оролцсоноор бусдын өмнө ярьж, санал санаачлагаа дэлгэрүүлэх хүсэл эрмэлзэлтэй болсон тухайгаа ярьж байна. Тэр бүлгийн гишүүдтэйгээ хуучин хөргөгч ашиглан гудамжны үзүүр болон худгийн дэргэд номын сан байгуулах ажлыг санаачлан хийсэн. Хөргөгчний номын санг гудамжинд байрлуулах үед ном алга болох, авч уншчихаад эргэж авчрахгүй байх, ялангуяа том хүмүүс авсан номоо буцааж өгөхгүй тохиолдол их гарчээ. Мөн хүмүүс хэт хуучирсан урагдсан ном хандивлаж байсан учир тэдгээр номуудыг наах, үдэх,

хавтаслах зэрэг ажлууд ихээр гарсан байна. Мөн мод цэцгийн үрсэлгээ бэлтгэн бүлгийн гишүүддээ хэрхэн тарьж ургуулах талаар сургалт явуулж зааж сургасан. Цэцэг мод тарих үрсэлгээ тараах үед нэг хүн хэт олныг авах гэж дайрах, заавал биеэр очиж зааж зөвлөхгүй бол хүүхдүүдээрээ буруу суулгуулах зэрэг хүндрэлүүд гарч байсан байна.

Хайрхан бүлэг “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын үерийг даван туулах чадавхыг бэхжүүлэх” төслийн хүрээнд СХД-ийн 24-р хороонд байгуулагдсан. Тус бүлэг нь 15 өрхийн гишүүнчлэлтэй. Бүлгийн ахлагчаар А.Золзаяа ажилладаг.

1.2 2024 ОНЫ ТҮРШЛАГА

2025 оны 1-р сард зохион байгуулагдсан Иргэдийн оролцоотой үйл ажиллагааны түршлага солилцох семинарт 2009-2025 онуудад хэрэгжсэн НҮБ-ын Хабитатын төслүүдийн хүрээнд зохион байгуулалтад орсон 130 иргэд оролцож түршлагаа хуваалцсан байна.

Түүх 9. Энгийн иргэнээс иргэний бүлгийн манлайлагч болсон нь

Семинарт оролцож түршлагаа хуваалцахаар ирсэн иргэдийн нэг нь 2020 онд байгуулагдсан Шархад оршин суугчдын зөвлөлийн гишүүн О.Энхцэцэг юм. О.Энхцэцэг нь 2020 оноос эхлэн хөрш иргэдээ манлайлан зохион байгуулан, бүлэг болж улмаар Шархад Оршин суугчдын зөвлөлийн гишүүн болж өнөөг хүртэл ажиллаж байна. Энэ бүх хугацаанд иргэд зохион байгуулалтад орж ажилласнаар олон давуу талууд бий болсон гэж тэр үздэг. Бүлгүүд нийлж хогоо ангилан ялгадаг

болсон, зуухнаас гарсан халуун үнс хийдэг төмөр савыг санаачлан бүлгийн гишүүн бүх айлууддаа санал болгосон, бүлгээрээ Улиастай голын эргийн дагуух хогийг түүж цэвэрлэдэг, үүгээрээ байгаль орчноо хамгаалах төдийгүй амьсгалж буй агаар, амьдарч буй газраа цэвэр, аюулгүй байлгахад хувь нэмрээ оруулж байна гэж тэр үздэг. Мөн бүлгээрээ хамтдаа нарийн ногоо цэцэг ургамал тарьж борлуулан өрхийн орлогоо нэмэгдүүлдэг гээд олон ажлуудыг санаачлан хийж хамтдаа байхын ач холбогдлыг ойлгосон тухайгаа ярьж байлаа.

Энхцэцэгийн бүлгийн гишүүд зохион байгуулалтад орж төсөлтэй хамтарч ажилласнаар төрөл бүрийн сургалтуудад хамрагдаж мэдлэг мэдээллээр хангагдаж чадавхажсан байна. Тэд орчин нөхцөлөө сайжруулахын тулд хийхээр зорьж буй ажлаа хамтдаа хэлэлцэн, зөвшилцөж төлөвлөж сүрсэн, хамт олонтой болсон, иргэдийн харилцаа хандлага нь өөрчлөгдөж илүү хамтач, нөхөрсөг болсон гэдгийг тэрээр онцолж байлаа.

Түүх 10. Бүлэг байгуулж ажилласнаар дараа дараагийн боломжууд гарч ирсэн

Тэрээр анх НҮБ-ын Хабитатын хэрэгжүүлж байгаа төслийн талаар мөн иргэдийн оролцооны аргачлалын талаар мэдээлэл, сургалт авснаар гудамжиндаа бүлэг байгуулахаар ажиллаж эхэлсэн байна. 2020 онд гудамжиндаа бүлэг байгуулсан цагаас эхлэн тэд бүлгээрээ нийлж олон ажлуудыг санаачлан гудамжаа тохижуулахаар ажиллажээ. Түүний нэрийг Я.Оюунцэцэг гэдэг. Төслийн хүрээнд бүлгээрээ жорлонгоо сайжруулахаар ажиллаж бараг бүлгийн бүх айл өрхүүдийг сайжруулсан эко жорлонтой болгосон. Төслийн багийнхан НҮБ-ийн Аж үйлдвэрийн байгууллагаас хэрэгжүүлж байсан

“Удаан задардаг органик бохирдлыг бууруулах” төсөлтэй холбож өгснөөр бүлгээрээ хогоо ангилан ялгадаг хогийн савтай болсон. Нэг нь санаачлаад, манлайлаад явахад дэмжээд хамтдаа явах хүмүүс гараад л ирдэг юм билээ гэж тэрээр ярьж байлаа. Бүлэг болж зохион байгуулалтад орсноор дараа дараагийн боломжууд гарч ирж байгааг тэрээр онцлон дурдаж байлаа. Тэдний гудамж ус тогтдог, энхэл донхол ихтэй тул нэг, хоёр айл замаа сайжруулахаар хороо, дүүргээс шаардсан ч хэрэгждэггүй байсан бол бүлэг болж зохион байгуулагдаж дүүрэг хороондоо санал хүсэлтээ явуулснаар гудамжныхаа замыг засуулж чадсан байна. Бүлгийнхээ мод ургамал тарьдаг иргэдээр заалган модны үрсэлгээ хийж хашаагаа моджуулах, улмаар амьд ногоон хашаатай болохоор зорьж байгаа. Төслийн багаас бидэнд байнга сургалт, аргазүй, мэдээллээр хангаж биднийг идэвхжүүлж, зоригжуулж ажиллаж ирсэн. Үүний үр дүнд бид эвлэлдэн

нэгдэж эвсэг хамт олон болсноор хороо, дүүрэгтээ танигдаж дараа дараагийн төсөл хөтөлбөрт хамрагдах боломжууд гарч ирсэн гэж Оюунцэцэг бахархалтайгаар ярьж байлаа. Тухайлбал 2025 онд Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын яамнаас хэрэгжүүлсэн цэвэр бохир усны шугам болон халаалтанд холбож, жишиг айл өрх бий болгох төсөл юм. Энэхүү төсөлд хамрагдсанаар бүлгийн 10 айл өрх гэртээ халуун хүйтэн усны холболттой болж, дулааны асуудлаа шийдвэрлэсэн байна. Энэхүү төсөлд хамрагдах хамгийн эхний шалгуур нь гудамжиндаа эвлэлдэн нэгдэж бүлэг болсон явдал байсан гэж тэрээр онцолж байлаа.

Я.Оюунцэцэгийн бүлэг 2020 онд “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын үерийг даван туулах чадавхыг бэхжүүлэх” төслийн хүрээнд байгуулагдсан “Эко-78” бүлэг юм. Тэдний бүлэг 17 гишүүнтэйгээр Сүхбаатар дүүргийн 16-р хорооны Бэлхийн 8-р гудамжинд ажиллаж байна.

Түүх 11. Асуудлыг нэг айлын хэмжээнд бус бүлэг хамт олны хэмжээнд авч үздэг болсон

Д.Алтантуяа нь НҮБ-ын Хабитатын 2009-2013 онд хэрэгжүүлсэн “Оршин суугчдын оролцоотой Улаанбаатар хотын гэр хорооллын нөхцөлийг сайжруулах” төслийн хүрээнд СХД-ийн 30-р хороонд анх бүлэг байгуулан ажиллаж эхэлсэн байна. Бүлэг болж зохион байгуулалтад орохоос өмнө иргэд нийгмийн идэвх сул, мэдээлэлгүй, төрөөс бүгдийг хүлээдэг шүүмжилдэг, хамтарч ажиллаж сураагүй, удирдагчгүй, тархай бутархай байдаг. Тэд бүлгийн зохион байгуулалтад орсноор хөршүүд бие биенээ

мэддэг, бэрхшээл асуудлаа шийдэхээр хамтарч хэлэлцдэг, асуудлыг нэг айлын хэмжээнд бус бүлэг хамт олны хэмжээнд авч үздэг болсон, орон нутгийн засаг захиргаатай хамтарч ажиллах ёстойг ойлгосон зэргээр өөрчлөлтүүд гарч эхэлсэн тухай туршлагаа хуваалцаж байлаа. Улмаар Шинэ зуун гэр хороолол ТББ-ыг байгуулан тэргүүнээр нь сонгогдож, төслийн хүрээнд баригдсан Олон нийтийн төвийг тодорхой хугацаанд хариуцан ажиллаж иргэдээ жижиг бизнес эрхлэх, үүлзаж асуудлаа ярих боломжоор хангаж ажилласан байна. Төсөлтэй гэрээлэн жижиг төсөл хэрэгжүүлж хороондоо тоглоомын талбай, явган шат, гудамжны явган зам зэргийг иргэдийн оролцоотойгоор маш бага өртгөөр хийж болдгийг харуулсан. Мөн ковидын үед Дэлхийн зөн байгууллагаас хэрэгжүүлсэн “Хамтдаа даван туулья” төсөлд хамрагдаж, хамтран хэрэгжүүлсэн байна.

“Шинэ зуун гэр хороолол” ТББ нь Гэр хорооллын орчин нөхцөлийг иргэдийн оролцоотой сайжруулах зорилготойгоор 2011 онд Сонгинохайрхан дүүргийн 30-р хороо, Чулуутын 7-р гудамжинд байгуулагдсан. НҮБ-Хабитатын Гэр хорооллын нөхцөлийг оршин суугчдын оролцоотойгоор сайжруулах (2009-2013) төслийн

хүрээнд гудамжиндаа явган шат, гудамжны гэрэлтүүлэг, хүүхдийн тоглоомын талбай, цэцэрлэгт талбай байгуулж ус түгээх цэгийн орчны тохижилтыг гүйцэтгэсэн ажлын туршлагатай. МУИС-ийн ШУ-ны сургууль Социологи, нийгмийн ажлын тэнхим, Сидней Их сургуулийн нийгмийн ажил, боловсрол судлалын тэнхимтэй хамтран “Төр Иргэний нийгмийн хамтын ажиллагаа” эрдэм шинжилгээний төсөл хэрэгжүүлж байна.

Түүх 12. Хөршүүдтэйгээ эвсэж тулгамдсан асуудлаа хамтдаа шийдсэн туршлага

Н.Туяагийн хашаа болон гудамж нь төсөл хэрэгжихээс өмнө үргэлж үерийн усанд автдаг бөгөөд өвөл газар хөлдөх үед гэр байшин нь голоороо овойж хөлдөөд байшин нь цуурах, тавилга эвдрэх зэрэг асуудал гардаг байжээ. Иймд өвөл доороосоо даарах жиндэх, зун байнга усны гутал өмсөх хэрэг гардаг байсан байна. Мөн жил бүр цуурсан байшин, тавилгаа

засаж сэлбэх хэрэг гардаг тул санхүүгийн асуудал тулгардаг. Төслийн зүгээс тус гудамжаар үер болон хөрсний ус зайлуулах шугам хоолой хийснээр усны асуудал шийдэгдэж гудамж болон хашааны ус татран хатаж байшин гэрт гажилт үүсэхээ больсон. Төсөл хэрэгжин орчин нөхцөл сайжирч үер усны асуудал шийдэгдсэний дараа хашаагаа орхин нүүж явсан айлууд эргэн ирж хашаа газрын үнэ 5 саяас 100 сая төгрөг хүртэл өссөн тухай тэр онцоллоо. Тэр гэртээ өвчтэй нөхрөө асардаг ажилтай, гэрээс гардаггүй, хамт олонгүй, стресс бухимдалтай болсон байсан. Төслөөс зохион байгуулагддаг сургалтуудад сууснаар бусдыг манлайлах, харилцааны үр чадвар, байгалийн гамшгийн үед өөрийгөө болон гэр бүл, эд хогшлоо хамгаалах талаар суралцсан. Улмаар бүлгийн ахлагч болж бусдад мэдээлэл түгээх, зохион байгуулах болсноор өөртөө итгэх итгэл маань нэмэгдэж, хөршүүд маань намайг хүндлэх болсон гэж тэрээр ярьж байлаа. Олон сайхан хүнтэй танилцаж баг болон ажиллаж хамт олонтой байхын сайхныг мэдэрч байна. Мөн бүлгээрээ хамтран орчны хогоо цэвэрлэх, уулзаж асуудлаа ярилцах зэрэг давуу талууд ихээр нэмэгдсэн. Төслийн хүрээнд соруулдаг битүүмж сайтай тохилог жорлон барьж, хөгжлийн бэрхшээлтэй, асаргаанд байдаг иргэдэд зөөврийн жорлон олгосон нь иргэдэд тулгардаг нэн тэргүүний бэрхшээлүүдийг шийдвэрлэсэн гэж тэрээр талархалтайгаар ярьж байлаа.

Түүх 13. Бүлгээрээ гудамжаа сайжруулсан нь

“Хөршийн холбоо” бүлгийн ахлагч Ж.Дулмаа бүлгээ зохион байгуулан хүмүүсийн хамгийн их зорчдог гудамжны замаа засаж сайжруулсан байна. Тэдний бүлэг Зүүн салааны гол дагуух байршилд байдаг учир бороо ус их орсон үед явган хүн зорчих боломжгүй болж хөгшид, хүүхдүүд усан дээгүүр харайж явж чадахгүй тул их хүндрэлтэй байжээ. Тэд дүүрэг хороондоо замыг засаж сайжруулж өгөхийг хүссэн боловч төсөв мөнгөгүй гээд хийгдэхгүй олон жил болсон байна. Энэхүү замыг засаж тохижуулахад 2 жилийн хугацаа зарцуулсан бөгөөд бүлгийн гишүүд хуучин дугуй

цуглуулж, өөрсдийн нөөц бололцоон дээрээ тулгуурлан шороо асгуулж тэгшилжээ. Бүлгийн айл өрхүүдийн хүүхдүүд мөн сайн дураараа оролцож хувь нэмэр оруулжээ. Ингээд бүлгээрээ нийлж ажилласнаар асуудлаа шийдэж бороо ус их орсон үед аюулгүй зорчих сайхан замтай болсондоо бүлгийн гишүүд баяртай байна.

“Хөршийн холбоо” бүлэг 2020 оны 3-р сард 12 гишүүнтэйгээр Сонгинохайрхан дүүргийн 25-р хороонд байгуулагдсан. Бүлгийн ахлагч Ж.Дулмаа. Түүний бүлгийнхэн мод бут, зүлэг ногоо тарих ажилд илүү иргэдээ манлайлан ажиллаж туршлагажсан байна.

1.3 2025 ОНЫ ТҮРШЛАГА

2025 оны 1-р сард зохион байгуулагдсан Иргэдийн оролцоотой үйл ажиллагааны түршлага солилцох семинарт 2009-2024 онуудад хэрэгжсэн НҮБ-ын Хабитатын төслүүдийн хүрээнд зохион байгуулалтад орсон 130 иргэд оролцож өөрсдийн зохион байгуулалтад орсон түүх, түршлагаа хуваалцсан байна.

Түүх 14. Эвтэй, хөдөлмөрч, мэдлэгтэй, манлайлагч байвал бид хүчтэй, үр хүүхдэдээ илүү сайхан ирээдүйг авчирч чадна гэж боддог.

Миний нэрийг Б.Отгондалай гэдэг. Би БЗД-ийн 9-р хороонд амьдардаг. Би хөдөө орон нутгаас Улаанбаатар хотод шилжиж ирээд 5 орчим жил болж байгаа бөгөөд одоогоор бага насны хүүхдээ харж гэртээ суунгаа өөрийнхөө амьдарч байгаа орчин нөхцөлөө сайжруулж, сайхан болгож хөгжүүлэх чин хүсэлтэй ЭЭЖ, мөн бүлгийн ахлагч хүн байна.

Би НҮБ-Хабитатын хэрэгжүүлж байгаа “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын

үерийг даван туулах чадавхыг бэхжүүлэх” төсөлтэй танилцаж, төслийн хүрээнд иргэдийг зохион байгуулалтад оруулж, орчин нөхцөлөө сайжруулах боломжтойг сонсож, төслийн багийнхны тусламжтайгаар өөрийн хөршүүдээ нэгтгэн бүлэг байгуулж өөрөө бүлгийн ахлагчаар ажиллаж байна. Манай бүлгийн нэр “Эвсэг” бөгөөд 15 хашааны 15 өрхөөс бүрддэг. Бүлэгт маань над шиг бага насны хүүхдүүдээ асран гэртээ байдаг эхчүүд цөөнгүй байдаг.

Бид төслийн багаас зохион байгуулдаг хувь хүний хөгжил, харилцаа, хандлага, манлайлал, хөдөлмөр аюулгүй байдлын тухай, үер усны аюулын үед ямар арга хэмжээ авч өөрийгөө болон хөршөө хэрхэн хамгаалах тухай болон хог хаягдлыг хэрхэн ангилан ялгах зэрэг олон сургалтуудад бүлгийнхээ гишүүдийг ээлжлэн хамруулж олон зүйл сурсан.

Мөн НҮБ-Хабитат байгууллагаас

НҮБ-ийн Аж үйлдвэрийн байгууллагаас хэрэгжүүлсэн “Удаан задардаг органик бохирдлыг бууруулах” төсөлтэй холбож өгснөөр биднийг дэмжиж хог ангилан ялгах савыг хашаа бүрд

суулгаж өгсөн. Тиймээс бид бүгд бүлгээрээ хог хаягдлаа тогтмол ангилан ялгадаг төдийгүй хүнсний хог хаягдлаараа бордоо хийх аргад хүртэл суралцаж байгаа. Түүнчлэн бид нэг нэгнийхээ хийж байгаа ажлыг дэмжиж бусад бүлгүүддээ сурталчилдаг. Улиастай голын ойр орчмын бүлгийн гишүүд хамтран 14 хоногтоо нэг удаа орчноо цэвэрлэдэг гээд олон сайн ажлын эхлэлийг тавьж байна.

Мөн бид ковид цар тахлын үед нийлээд хэцүү байгаа өрхүүдэд тусламж хүргэх, төслөөс хийж өгсөн далан сувагт хог, үнс хаяхгүй байлгах үүднээс ойр орчныхондоо шаардлага тавьдаг, хороо, дүүрэгт хийсэн ажлуудаа уламжлах зэрэг олон чадваруудад суралцсан.

“Эвсэг” бүлэг нь 2020 оны 8-р сард Баянзүрх дүүргийн 9-р хороонд байгуулагдан, 15 өрхийн гишүүнчлэлтэйгээр ажиллаж байна. Бүлгийн ахлагч Б.Отгондалай. Энэ бүлэг нь хог хаягдлаа ангилан ялгах, далан сувагт хог хаяхгүй байх асуудлуудаар ажиллаж, түршлагажсан байна.

Түүх 15. Олуулаа нэгдэж ажилладаг болсноор асуудлаа ярьж, шийдэл хайж сурсан

Миний нэрийг Соёлцэцэг гэдэг. Би Сүхбаатар дүүргийн 16 дугаар хороонд амьдардаг, тэтгэвэртээ суусан жирийн нэг иргэн. Анх 2019 онд НҮБ-Хабитатын төслийн баг манай хороонд ирж, хэрэгжүүлэх ажлынхаа талаар танилцуулж байсан нь өнөө ч санаанд тодхон. Тэр үед “Манайд яг хэрэгтэй, сайхан төсөл байна даа” гэж дотроо бодоод үнэхээр их баярлаж байсан юм. Төслийн багийнхан түүнээс хойш манай гудамжинд ойр

ойрхон ирж, нэг удаа задгай талбайд уулзалт зохион байгууллаа. Тэр үеэр “Иргэд өөрсдөө зохион байгуулалттай, хамтдаа хөдөлбөл орчноо сайжруулах боломжтой” гэж хэлсэн нь миний сэтгэлд их хүчтэй хүрсэн. Тэгээд хөршүүдтэйгээ ярилцаад “Бүтээлч иргэд” нэртэй бүлэг байгуулж, хашаа гудамжаа хамтдаа тохижуулъя гэж зориг шулуудсан. Удалгүй төслийн дэмжлэгээр манай бүлгийн хоёр өрх хашаан дахь жорлонгоо сайжруулж тохижуулсан. Нэг нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй, нөгөө нь насанд хүрсэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнтэй айлууд байсан. Жорлонгоо зассанаар манай гудамжны муухай үнэр багасч, өнгө үзэмж нь ч мэдэгдэхүйц сайжирч билээ. Мөн Ногоон Ази сүлжээ ТББ-аас зохион байгуулсан мод тарих сургалтад манай бүлгийнхэн хамтдаа сууж, мод ургуулах зөв аргыг гардан сурсан. Тэр ТББ-аас өгсөн үрсэлгээний тусламжтай бид бүгд хашаандаа мод тарьж эхэлсэн. Одоо бодоход

бид нийтдээ арван мянга орчим мод тарьжээ. Хашаандаа 100 гаруй модтой айл хүртэл бий болсон гэж бодохоор бахархмаар.

Олуулаа нэгдэж ажилладаг болсноор асуудлаа ярьж, шийдэл хайж сурсан төдийгүй хорооны ажилтнууд биднийг таньдаг болж, бусад байгууллагын төсөл хөтөлбөрт хамрагдахад тусалдаг болсон. Зарим хүмүүс надад хүрч ирээд өөрийн асуудлаа хэлдэг болсон нь намайг хөршүүддээ хэрэгтэй, итгэгдсэн хүн болгосон шиг санагддаг. Жишээ нь: саяхан хөдөө нутгаас нүүж ирсэн нэг айл бичиг баримтгүй хүүхдээ цэцэрлэгт өгөх боломжгүй байсан тул би хороондоо уламжилж, Тайваны хүүхдийг ивээх сантай холбон шийдэж өгсөн. Тэр үед “Тэтгэвэртээ суусан жирийн хөгшин хүн” гэж өөрийгөө боддог байсан би гудамжиндаа, хороондоо чухал үүрэгтэй хүн болсныг мэдэрсэн. Манай бүлгийн идэвхтэй оролцооны ачаар хотын дарга Нямбаатар иргэдтэй уулзах үеэр бидний танилцуулсан санаачилгыг дэмжиж, улмаар манай бүлгийн өрхүүдэд мод үрслүүлж тарих зориулалттай 4 айлын газартай тэнцэх хэмжээний талбайг 2026 оны төлөвлөгөөнд багтаан олгохоор амлалт өгсөн. Мөн бидний таван айл газраа өмчилж чадахгүй явсан бол асуудлаа зөв замаар шийдүүлж сурсан учраас бүгд газраа өмчилж авч чадсан.

Гэртээ сууж байдаг хөгшид, хүүхдээ хараад завгүй суудаг ээжүүд хүртэл нийгэмдээ идэвхтэй оролцож болдог юм байна гэдгийг энэхүү төсөл бидэнд ойлгуулсан. Би ч өөрөө их урам авч, хөршүүдтэйгээ илүү ойр болсон. Энэ бүгдийг харахад НҮБ-Хабитатын төслийг хэрэгжүүлсэн хүмүүст гүн талархал илэрхийлмээр санагддаг. Манай гудамж, манай хороо, манай амьдралд ийм олон сайхан өөрчлөлт авчирсан болохоор бидний хувьд үнэхээр үнэ цэнтэй төсөл байлаа.

Түүх 16. Нэг зорилгын төлөө ажилладаг, гар нийлсэн сайхан баг бүрдүүлэн ажиллаж байгаадаа баяртай байдаг

Намайг Г.Булган гэдэг. 2019 онд НҮБ-Хабитатын “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын үерийг даван туулах чадавхыг бэхжүүлэх төсөл” манай хороонд хэрэгжиж эхлэхэд би анхнаасаа их сонирхож, идэвхтэй оролцсон. Төслийн багтай танилцаж, хөршүүдтэйгээ нэгдэн бүлэг байгуулж, бүлгийн ахлагчаар ажиллаж, улмаар Ойчид дэвжих оршин суугчдын зөвлөлийн гишүүн болсон минь хувь

хүний хөгжлийнхөө төлөө хийсэн нэгэн том алхам байлаа. Одоо Ойчид дэвжих Оршин суугчдын зөвлөлийн Гүйцэтгэх захирлаар сонгогдон ажиллаж байна. Дархны ажлаа хийхийн зэрэгцээ төслийн хүрээнд хийгдэж байсан ариун цэврийн байгууламжийн бүхээг, бетонон кольцог суурилуулах ажилд оролцож эхэлсэн. Удалгүй би баг бүрдүүлж төслийн баг надад айл өрхийн жорлонгийн бүхээг хийх ажлыг хариуцуулсан нь миний хувьд ихээхэн итгэл, урам өгсөн үйл

явдал байв. Өнөөдрийн байдлаар манай оршин суугчдын зөвлөлийн хамт олон хорооныхоо айл өрхүүдийн жорлонгийн бүхээгийг хийж, хашаанд нь суурилуулах ажлыг хийсээр байна. Ингэж нэг зорилгын төлөө ажилладаг, гар нийлсэн сайхан баг болон төлөвшсөндөө би баяртай байдаг. Өөрийн дуртай ажлаа хийж, түүн дээрээ улам хөгжиж, хорооныхоо олон айлын эрүүл ахуй, амьдрах орчныг сайжруулж байгаа гэдэг бодол надад хамгийн том урам болдог. Надад энэ ажил зүгээр нэг мужааны ажил биш. Бүтээлч байдал, шийдэл гаргалт шаарддаг үнэхээр сайхан ажил. Айл бүрд тохирохоор дизайн өөрчлөх, дээврийг олон янзаар түршиж үзэх, агааржуулалтыг томруулах, цонхны хэмжээ, байрлалыг шинэчилж үзэх, хэрэглэж буй материалын сонголтыг сайжруулах гээд алхам бүрд нь би өөрийгөө хөгжүүлж байдаг. Мэдээж хүнтэй ажиллахад янз бүрийн зүйл тохиолддог. Зарим айлд харилцааны хүндрэл гарна, заримтай нь ойлголцох гэж хичээнэ. Гэхдээ энэ бүхнийг даван туулж ирсэн учраас л би өнөөдөр хороондоо басхүү танигдаж, хүмүүсийн итгэл найдварыг хүлээдэг болжээ. Энэ итгэл бол надад өгсөн хамгийн том шагнал гэж боддог.

“Ойчид дэвжих” ТББ нь 2021 оны 6 сард Сүхбаатар дүүрэг, 16-р хороо Ойчдын 1-р гудамжинд гэр хорооллын орчин сайжруулах чиглэлээр орчны тохижилт, ариун цэврийн байгууламж сайжруулах, явган зам хийх зорилготойгоор байгуулагдсан. Нийт 22 бүлгийн гишүүнчлэлтэй. ТББ-ын тэргүүнээр М.Оюунцэцэг, Гүйцэтгэх захирлаар Г.Булган ажилладаг. НҮБ-Хабитатын төслийн хүрээнд жорлон сайжруулах, хөрсний үс зайлуулах сүвгийн ажил, далангийн явган гарц хийх ажил, Дэлхийн зөн байгууллагын төслийн хүрээнд жорлонгийн бетон кольцо суулгах, жорлонгийн кабин хийх ажил зэргүүдийг гүйцэтгэсэн туршлагатай.

Түүх 17. Гудамж замаа сайжруулсан нь

Би Сүхбаатар дүүргийн 16-р хорооны 8-р гудамжинд нүүж ирээд 5 жил орчим амьдарч байгаа хэмээн өөрийгөө танилцуулж байгаа залуу бүсгүйг Х.Азжаргал гэдэг. Тэрээр НҮБ-ын Хабитатын иргэдийн оролцооны аргачлалын дагуу гудамжаараа бүлгийн зохион байгуулалтад орж “ЭКО 78” нэртэй бүлэг байгуулагдахад хамгийн түрүүнд бүлгийн гишүүнээр оржээ. Тэрээр өмнө нь хөршүүдээ таньдаггүй, ярилцах байтугай мэндэлж ч үзээгүй байсан. Харин бүлгийн гишүүн болсноор хөршүүдтэйгээ танилцаж, хашаа, гудамжаа тохилог сайхан болгох талаар ярилцаж эхэлсэн байна. Үүний

үр дүнд өөрсдийн амьдарч байгаа орчноо сайхан тохитой, тухтай байлгахын тулд бид өөрсдөө оролцох ёстой юм байна гэдгийг маш сайн ойлгож авсан хүмүүсийн нэг. Азжаргал бүлэг болсондоо их сэтгэл хангалуун байдаг бөгөөд бусад иргэддээ санаа өгөх үүднээс өөрийн

бүлгийн талаар ярьж бичих дуртай. Азаагийн бүлгийн гишүүд маш идэвхтэй тул олон ажил санаачлан хийж, санаа оноогоо ярилцаж, бие биенээ дэмждэг болсон. Тэр гудамжныаа замыг хэрхэн засуулж сайжруулсан түүхээ бусдадаа хуваалцах дуртай.

Азжаргал хэлэхдээ: манай гудамжинд ус тогтдог, муу замтай байсан. Бид 2021 оноос эхлэн ганц нэгээрээ биш, бүлгээрээ санал, гомдлоо хороо, дүүрэг, нийслэл гээд л бүх түвшний хүмүүст боломж олдвол л хэлж ярих болсон. Манай гудамжныхан замаа сайжруулах талаар ярилгүй 1 сар ч болж үзээгүй. Бид уйгагүй 2-3 жил ярьж хэлж байж хороо, дүүрэг, нийслэл гээд хүрэх ёстой газарт нь хүргэж, хүмүүсийн анхаарлыг татаж чадсан. Тэгээд 2024 оны 6-р сард нийслэлээс манай гудамжийг засаж сайжруулахаар болсон. Зам засах үеэр манай бүлгийн гишүүд өөрсдөө хяналт тавьж, санаа оноогоо тухай бүрд нь хэлж замаа санаснаараа янзлуулж чадсан. Зөвхөн замаар тогтохгүй бүлгээрээ нийлээд гудамжиндаа болон хашаандаа мод тарьж байгаа. Цаашдаа хашаануудаа амьд модон хашаа болгохыг зорьж байгаа. Хийх ажил зөндөө байна. Бидний энэ гудамжаа сайжруулахаар нэгдэж ажиллаж байгаа нь НҮБ-ын Хабитатийн төслийн ажилтнууд биднийг анх зохион байгуулалтад ороход чиглүүлж, дэмжиж ажилласны үр дүн гэж боддог, баярлалаа гэж үргэлж хэлмээр байдаг шүү.

“Эко-78 бүлэг 2020 онд “Улаанбаатар хотын гэр хорооллын үерийг даван туулах чадавхыг бэхжүүлэх” төслийн хүрээнд байгуулагдсан юм. Тэдний бүлэг 17 гишүүнтэйгээр Сүхбаатар дүүргийн 16-р хорооны Бэлхийн 8-р гудамжинд ажиллаж байна.

Түүх 18. Хөршүүдтэйгээ хамт орчноо өөрчилсөн түүх

Миний нэрийг Дэлгэрцэцэг гэдэг. Би СБД 20 дугаар хороонд нөхөр 2 хүүхдийн хамт 2012 оноос хойш амьдарч байна. Манай хадам аав ээж 2 энд 20 гаруй жил бас амьдарч байгаа. Би нөхөртэйгөө хоёулаа барилгын заслын ажил хийдэг. Энд удаан амьдарсан хүний хувьд хашаагаа тохижуулж хүүхдүүддээ сайхан орчин бүрдүүлж өгөх гэж чадлаараа л хичээдэг юм. Гэхдээ

мэдээж саад бэрхшээл их байдаг. Зун бороо их орсон үед манай хашаа, хажуу айлууд руу булгийн усны түвшин нэмэгдэж хальж хашаа жорлон усанд автах, усаар хог хөвж орж ирэх гэх мэт асуудлууд бас гардаг. Мод тарих гэж бас оролддог ч олигтой ургаж өгдөггүй мал идэх, эсвэл усанд урсаад явчихдаг байлаа. Ингэж байтал 2023 онд НҮБ-Хабитатын төслийн ажилтнууд манай ойролцоо гадаа хөршүүдийг бас дуудаж төслийн талаар мэдээлэл өгсөн. Энэ мэдээллээс бүлэг байгуулж хөршүүдээрээ нийлж орчноо сайжруулж болно гэхэд надад

маш сайхан санагдсан. Ганцаараа биш олуулаа хамт амьдарч байгаа орчноо тохижуулна гэхээр нь баярлаад л шууд бүлэг байгуулъя гэж шийдсэн. Тэгээд ч хадам аав ээж маань энэ хавьдаа олон жил амьдарсан хөршүүд дундаа нэр хүндтэй. Намайг айлуудаар яваад бүлэг болцгооё гэхэд бүгд дэмжиж нэгдэцгээсэн. Ингээд төслийн багтай хамтраад бид санал хүсэлтээ хэлж, зөвлөлдөж ярилцаад маш олон ажлууд хийсэн. Үүнээс хамгийн том ажил нь Гүнжийн бүлгийн орчимд үерээс хамгаалах далан барьж өгсөн нь юм. Ингэснээр зундаа хашаа руу үс хальж орж ирэх, өвөлдөө халиа тошин үүсэх асуудалгүй болж хашаа гудамж маань цэвэрхэн тухтай болж ирсэн. Мөн төслийн багийн зохион байгуулсан “Бэлэн бай” сургалтад сууснаар би эрсдэл үүсэхээс өмнө бэлтгэлтэй байж, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах нь хохирлыг эрс багасгадаг юм байна гэдгийг маш сайн ойлгож авсан. Тиймээс далан баригдсаны дараа хөршүүдээ уриалан далангийн орчимд мод тарих ажилд идэвхтэй оролцсон. Олуулаа хүч нэгдээд мод тарьж, үсалж, арчилж байгааг харахад үнэхээр сайхан санагдсан. Бас жижиг сүвгийн ажлыг хийсэн. Бүлгийн ахлагч болсноор би өөртөө итгэлтэй болсон бас айл хөршүүдтэйгээ байнгын холбоо харилцаатай болсон. Би хүмүүстэй харилцах, ярилцах, олон дундаа байх дуртай болохоор маш сайхан байгаа. Бүлэг болсны дараа манай хөршүүд нийлж унах шахсан цахилгааны шонг холбогдох төрийн байгууллагад хэлж засуулъя гэдэг санал гарган нийлж өргөдөл бичиж засуулахаар болсон. Бүлэг болоогүй бол энэ шон хэвээрээ л байсаар байх байсан. Олон жил тийм л байсан. Би одоо илүү их нээлттэй болж, бас урам зоригтой болсон байна. Цаашид интерьер дизайны чиглэлээр суралцаж, өөрийгөө хөгжүүлэх бодол ч төрсөн. Эцэст нь хэлэхэд ийм сайхан төслийг санаачлан хэрэгжүүлж байгаа НҮБ-Хабитатдаа баярлалаа гэж хэлмээр байна.

2-Р БҮЛЭГ.

НҮБ-ЫН СУУРЬШЛЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ИРГЭДИЙН ОРОЛЦООТой ХӨГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ АРГАЧЛАЛ, УЛААНБААТАР ХОТОД НУТАГШУУЛСАН БАЙДАЛ

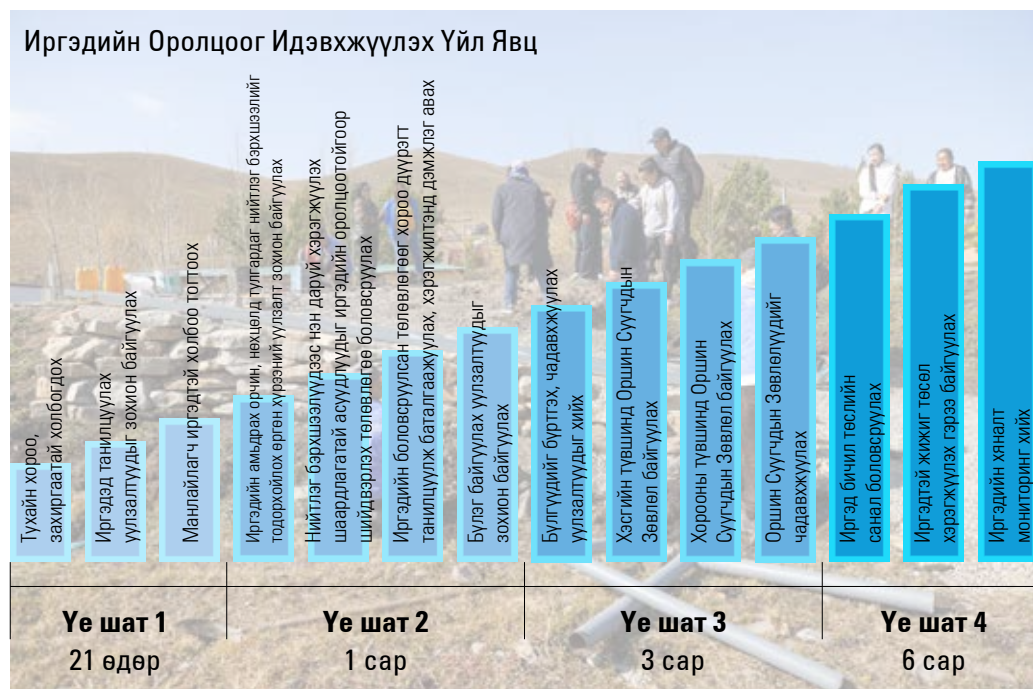
Энэхүү эмхэтгэлийн 1-р бүлэгт дурдагдсан бүх түүх, туршлагууд нь Нэгдсэн үндэстний байгууллагын Суурьшлын хөтөлбөрийн Иргэдийн оролцооны аргачлалыг Монгол улсад хэрэгжүүлсэн төслүүдийн хүрээнд нутагшуулсан үйл ажиллагааны үр дүнгүүд юм. Энэхүү Иргэдийн оролцооны аргачлалын гол зарчим нь ижил нөхцөлд хөрш амьдарч байгаа нэг гудамжны эсвэл харалдаа гудамжны айл өрхүүд эвлэлдэн нэгдэж бүлгийн зохион байгуулалтад орох юм. Ингэснээр нөхцөл байдал бэрхшээл, шийдэл, шийдэх дарааллаа хамтаараа хэлэлцэн төлөвлөж зөвшилцөлд хүрч сурах, төлөвлөгөөгөө хэрэгжүүлэхийн тулд хороо, дүүрэг, орон нутгийн захиргаа, төрийн болон төрийн бус, олон улсын байгууллагуудтай хамтарч ажиллах, төслийн үйл ажиллагаанд иргэдээ манлайлан ажиллах, бусад байгууллагатай холбох гүүр болж ажиллах зэрэг боломжууд бүрддэг.

НҮБ-ын Хабитатаас олон жилийн хугацаанд дэлхийн олон улсад хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааны туршлага дээр суурилсан, баримтлан ажилладаг гол зарчим нь амьдрах орчин нөхцөлийг сайжруулах, хот, сууринг хөгжүүлэх аливаа үйл ажиллагаа төлөвлөлтийн үе шатнаас эхлээд дуусах хүртэл энэхүү үйл ажиллагаанд өртөх газар нутгийн оршин суугчдыг төвд нь байлгаж, санал бодол, учир утгатай оролцоог хангаж байж амжилттай хэрэгждэг гэж үздэг. НҮБ-ын Хабитатын Улаанбаатар хотод хэрэгжүүлсэн бүх төсөл мөн энэ зарчмаар хэрэгжсэн бөгөөд дэд бүтцийн хүртээмж, хотын үндсэн үйлчилгээг сайжруулах үйл ажиллагаанаас гадна цаашид амьдрах орчин, амьдралын чанараа сайжруулахаар санаа нэгдэн эвссэн, хамтын хөгжлийн үр ашгийг мэдэрч туршлага суусан хөрш иргэдийн бүлэг, тэдгээрийн хүчин чармайлтыг нэгтгэн зохион байгуулах Оршин суугчдын зөвлөлүүдийг бий болгох замаар хөгжлийг цаашид авч явах дотоод хөдөлгүүрүүдийг бий болгохыг эрмэлзэж ирлээ. Энэхүү иргэдийн оролцооны аргачлалыг Монгол улсад нутагшуулахад НҮБ-ын Хабитатын төслүүдийн үе үеийн ажилтнууд, тэр дундаас нийгмийн ажилтнууд голлох үүрэг гүйцэтгэсэн бөгөөд иргэд хамтдаа байж, хамтаараа ярилцаж, нэгдэл нягтралтай байж чадвал илүү их зүйлийг хийж бүтээж, орчин нөхцөлөө сайжруулан боломжийг бий болгохыг амьдрал дээр батлан харуулж чадсаныг өмнөх бүлгийн иргэдийн түүхүүд гэрчилж байна. Иргэд бол түр хугацааны төсөл хөтөлбөрийн ашиг хүртэгч биш цаашдын хот суурингийн тогтвортой хөгжлийг авч явах хөдөлгүүр, мөн хөтөч нь юм.

Улаанбаатар хотод хэрэгжсэн төслүүдийн хүрээнд байгуулагдсан иргэдийн хөршийн бүлгүүдийн байршлын тойм зургийг доор үзүүлэв. Иргэдийн оролцооны аргачлалын талаар дэлгэрэнгүй мэдээллийг НҮБ-ын Хабитатын Монгол дахь салбартай холбогдон авах буюу “People’s process” гэж интернэтээр хайж дэлхий дахинаа НҮБ-ын Хабитатын иргэдийн оролцооны аргачлалаар хэрэгжсэн туршлагыг судалж болно.

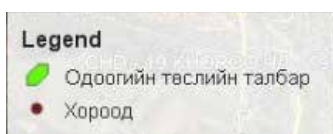
Иргэдийн оролцоог хангах үйл ажиллагаа нь дараах үе шатуудтай.

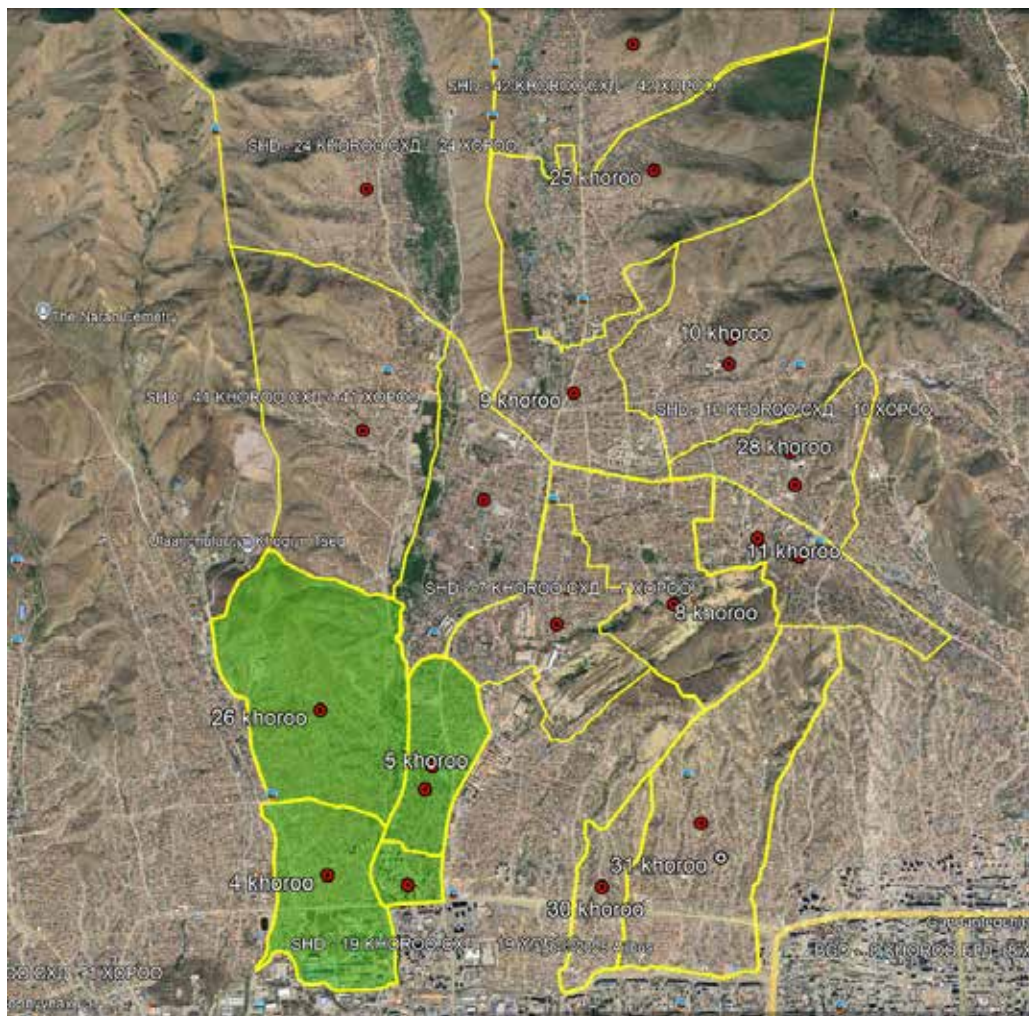
НҮБ-ХАБИТАТЫН ИРГЭДИЙН БҮЛЭГ БАЙГУУЛАГДСАН ХОРООД

Баянзүрх дүүрэг-9, 17, 34-р хороод

Сонгинохайрхан дүүрэг-4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 40, 41, 42-р хороод

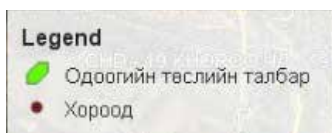
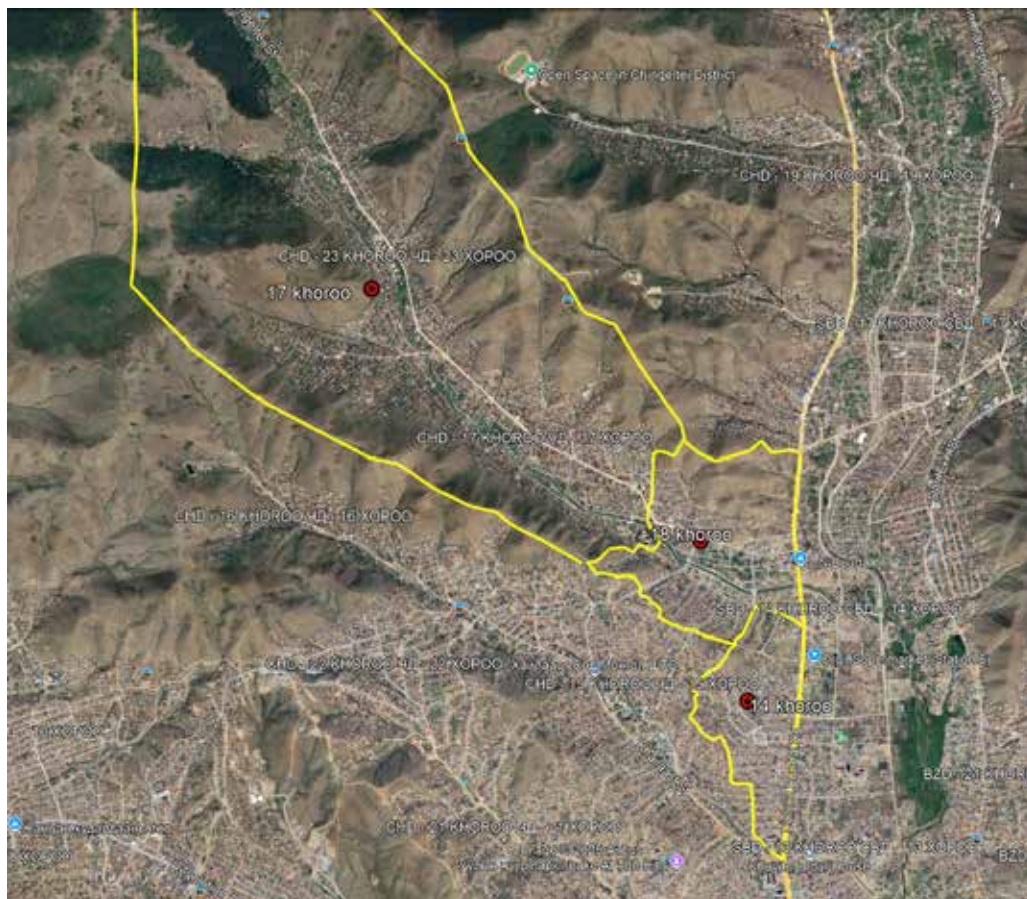

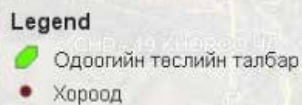
Legend

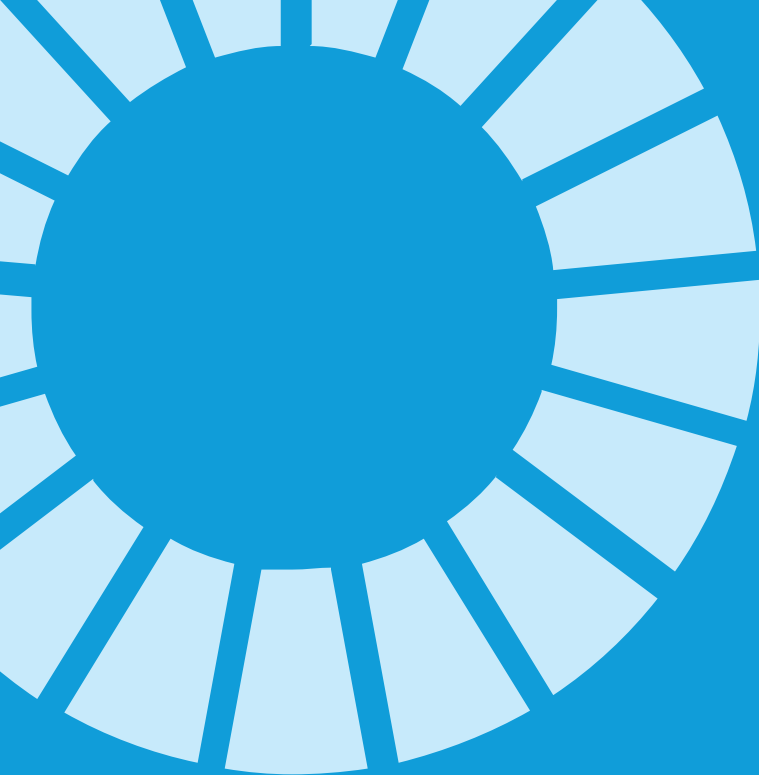
- Одоогийн төслийн талбар
- Хороод

Чингэлтэй дүүрэг-14, 17,18-р хороод

Нэгдсэн үндэстний байгууллагын Суурьшлын хөтөлбөр
606, НҮБ-ын байр-14201, НҮБ-ын гудамж-14,
Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, Монгол улс
Утас: +976 11 322711
www.unhabitat.org